

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ»
циклу обов'язкової професійної підготовки
за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки магістра у галузі знань
С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

за спеціальністю С4 Психологія
мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою
психології діяльності в особливих умовах
на 2025 – 2026 навчальний рік
Протокол від «29» 08 2025 року №1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Діагностика та корекція кризових станів особистості»

2025 рік

1. Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Діагностика та корекція кризових станів особистості» дає можливість ознайомитись із результатами наукового аналізу змісту, особливостей і наслідків перебігу криз у життєдіяльності людини. Кризові ситуації спричинені подіями різного походження та можуть викликають негативні зрушення у психічних станах особистості. Психологічна криза та її переживання зустрічаються у життєдіяльності кожної людини і у більшості випадків результатом переживання стає інтеграція подій у психічний досвід людини без викривлення її розвитку та формування патологічних синдромів. Здобувачі вищої освіти отримають спроможність розпізнавати кризові стани та знати технології допомоги, їх етапи та механізми, використовувати засобів діагностики, консультування, допомоги тому, хто переживає кризу.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Грибенюк Геннадій Сергійович, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 107. Номер телефону: 096 2266263
E-mail	Геннадій Грибенюк, hrybeniuk_hennadii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Сфера наукових інтересів пов'язана з розробкою проблем психології прийняття рішень в екстремальних умовах, зокрема, активізацією внутрішніх резервів людини. Життєздійснення ставить вимоги до людини як суб'єкта "самоперетворень" і самоефективності. У зв'язку з цим цікавими є особистісні, соціально-психологічні та організаційно-психологічні умови становлення і розвитку здатності до саморегуляції як детермінанти ефективної діяльності в різних умовах та готовності мотиваційної сфери фахівців.

Професійні здібності	<p>Досвід:</p> <ul style="list-style-type: none"> - практичного управління різномісцевими соціотехнічними та соціономічними системами на робочих місцях сектору безпеки та оборони; - ведення наукового пошуку самостійно та у складі проектних груп; - викладацької та керівної роботи у закладі вищої освіти; - експертної роботи у складі спеціалізованих вчених рад.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	<p>Доктор психологічних наук, зокрема: спрямування наукової спеціалізації кандидатського рівня — військова психологія та педагогіка, з розкриттям мотиваційної готовності фахівця; докторського рівня — педагогічна та вікова психологія, де розкрито проблеми здатності до саморегуляції та її становлення у курсантів.</p> <p>Автор значної кількості монографій, наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.</p>

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться відповідно до затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті університету (

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другий та четвертий вівторок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі необхідності додаткової консультації, її час, здобувач погоджує з викладачем.

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Діагностика та корекція кризових станів особистості» за спеціальністю С4 Психологія призначена для підготовки магістрів з поставленою метою, – інтегрувати інформацію щодо кризових станів особистості у масив системних концептуальних знань, необхідних у розумінні перебігу кризи та закономірностей функціонування психіки в умовах воєнного стану. З'ясувати зміст, особливості, наслідки кризи у процесах розвитку особистості. Специфікою засвоєння концепту є вимога навчитися аналізувати сучасний стан проблематики кризових станів особистості у проявах діяльності персоналу ДСНС України, МВС України. Здобувач вищої освіти постає перед необхідністю вчитися збирати інформацію щодо кризових станів особистості самостійно, логічно обробляти та критично осмислювати. до рівня достатніх психологу знань у використанні на практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

отримати знання:

- концептуальні знання щодо процесу діагностування та діагнозу, діагностичних ознак явищ психіки, процесів їх вирізнення та вимірювання у професійній діяльності персоналу ДСНС України, МВС України в умовах воєнного стану, зокрема, змісту діагностичних методик, їх, характеристик та видів;
- новітніх діагностичних методів розпізнавання та вимірювання перебігу змін психічної сфери особистості, у персоналу ДСНС України, МВС України у професійній діяльності в умовах воєнного стану та методів їхньої профілактики та корекції;
- діагностики чинників функціональних порушень, посттравматичного розвитку персоналу ДСНС України, МВС України, діагностики чинників професійної стійкості у технологіях збереження та поновлення фізичного та психічного здоров'я;

уміння:

- розв'язувати складні непередбачувані задачі проведення діагностики у психологічному обстеженні та дослідженні в умовах професійної діяльності персоналу ДСНС України, МВС України під час воєнного стану;
- збирати та інтерпретувати інформацію (дані), вибирати діагностичні методи та інструментальні засоби у проведенні профілактичної та корекційної роботи з визначення та подолання негативних наслідків у професійній діяльності персоналу ДСНС України, МВС України;
- розв'язувати складні непередбачувані задачі, що потребують володіння навичками використання діагностичних методів у наданні психологічної допомоги, в тому числі особам, що постраждали внаслідок війни;
- спиратись на досвід вивчення діагностики та корегування явища психіки з позицій його інноваційного застосування

комунікацію:

- здатність доносити та аргументовано викладати власні погляди на особливості та результати діагностичного процесу, що потребують залучення

особи, її рідних та близьких в умовах екстремальної діяльності працівників ризиконебезпечних професій;

– здатність ефективно формувати комунікативну стратегію я, з опорою на аналіз ситуації та психологічний зміст проблеми;

відповідальність та автономію:

– управляти комплексними діями діагностування у наданні психологічної допомоги персоналу ДСНС України, МВС України, особам, що постраждали внаслідок війни та брати відповідальність за прийняття рішень у проведенні психологічного обстеження щодо особливостей та умов перебігу явища психіки під час воєнного стану;

– відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб з числа персоналу ДСНС України, МВС України, осіб, що постраждали внаслідок війни в питаннях їх обізнаності та готовності до самостійного використання психологічних знань у виконанні професійних функцій;

– відповідальність за спроможність посадових осіб з числа персоналу ДСНС України, МВС України до подальшого самостійного оволодіння психологічними знаннями для покращення виконання професійних функцій.

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр		1
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС		3,5
загальна кількість годин		105
кількість модулів		1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції		6
практичні заняття		2
семінарські заняття		-
самостійна робота (годин)		97
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

4. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: іноземна мова в професійній діяльності, психологія травми, методика та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності, психологія травми.

Постреквізити: психологія травми, психологія залежної поведінки, технології соціально-психологічної допомоги в постраждалих спільнотах, психологічна допомога в екстремальних та кризових ситуаціях.

5. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів..	PH2.
Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	PH 5.
Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки	PH 3.
Надавати оцінку готовності персоналу до дій за призначенням, кваліфіковану психологічну допомогу особистості, групі при кризових та посттравматичних кризових станах, зокрема і з досвідом травматизації внаслідок війни.	PH12.

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	Абревіатура
Здатність діяти на основі етичних міркувань(мотивів)	ЗК6
Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності	СК3
Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік	СК4
Здатність застосовувати психопрофілактичні та психокорекційні програми у забезпеченні безпеки, збереженні психічного здоров'я персоналу, у тому числі осіб, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни	СК 13.

6. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти дослідження кризових ситуацій

Тема 1. Діагностування особистості: процес, ситуації, діагноз.

Психодіагностичні методики як інструменти вимірювання, імірювання та умови його проведення. Типова діагностична ситуація. Психодіагностика як процес: наближення у розпізнаванні ознак явища психіки. Цільова перспектива у діагностуванні. Діагноз у діагностичному процесі, пізнанні, практиках. Процес наукового пізнання перебігу кризових станів особистості. Цільова перспектива досліджень. Емпіричне та теоретичне пізнання. Форми та методи пізнання.

Література: [Баз.: 4, 10, 11, 21, 25, 40, 45. Доп.: 2, 8, 10].

Тема 2. Кризові стани особистості

Сучасні класифікації кризових ситуацій та методологічні підходи до їх вивчення. Типологія стресових розладів. Стратегії подолання кризових ситуацій у контексті індивідуальних властивостей особистості. Посткризове відновлення, стрес-менеджмент. «Психологічна криза. Конструктивне і деструктивне вирішення проблем кризових станів. Запобігання деструктивному вирішенню проблем травмуючих ситуацій.

Література: [Баз.: 4, 10, 11, 30, 45. Доп.: 1, 8, 10].

Змістовий модуль 2. Методики емпіричного дослідження особливостей переживання кризових ситуацій

Тема 3. Особливості проведення клінічного інтерв'ю

Довіра, безпека, сенс, ідентифікація, підтримка. Післятравматична втрата зв'язків у сфері самосвідомості: довіри, безпеки, сенсу, ідентифікації, підтримки. П'ятикрокова модель психологічного інтерв'ю. Структурно-діагностичне інтерв'ю. Післятравматичний стресовий розлад як окремий випадок психічної травми. Інтерв'ю у терапії психічної травми. Зміст і принципи зцілювальних стосунків постраждалого з терапевтом: перенесення, непряма травматизація, терапевтичний контракт, система підтримки.

Література: [Баз.: 4, 11, 17, 45. Доп.: 5, 9, 10].

Тема 4. Діагностика індивідуальних особливостей, як чинників виникнення стресових розладів

ММРІ, СМДО, контентні шкали Уїгінса та додаткові (кластерні) шкали Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник. Міні-

мульти. СМДО. Тест Т.Лірі. Методика колірних виборів Люшера. Колірна соціометрія

Література: [Баз.: 14, 20, 25, 26, 30, 33, 35. Доп.: 1, 8, 12].

Тема 5. Психодіагностика стресових розладів

Диференціальна шкала емоцій. Опитувальник симптомів ПТСР. Перелік життєвих подій. Дослідницькі проблеми травматичних розладів: помилкова діагностика, необхідність концептуалізації та найменування складних післятравматичних стресових розладів, розпізнавання дитячих травм. Історичні, соціальні та етнічні травми. Психопатологія героїчного минулого. Методи вивчення

Література: [Баз.: 5, 7, 12, 13, 15, 16, 20, 22, 23, 25, 29, 30, 32. Доп.: 8, 12].

Тема 6. Методики діагностики копінг-стратегій

Методика психологічної діагностики копінг-стратегії (Е. Heim0 . Опитувальник Копінг-поведінка у стресових ситуаціях (Coping Inventory for Stressful Situations, CISS), Методика «Індикатор копінг-стратегій». Опитувальник копінг-стратегій: скорочена форма

Література: [Баз.: 4, 31, 35, 41, 42. Доп.: 3, 6, 10].

Тема 7. Діагностика спрямованості на постстресове відновлення

Принципи боротьби зі стресом. Методи самопомоги й професійної психологічної допомоги в стресовій ситуації (виклик позитивних емоцій, музикотерапія, лібропсихотерапія, аутогенне тренування, фізичне релаксація й ін.). Специфіка психологічної допомоги фахівцям, які беруть участь у ліквідації екстремальних ситуацій, і мимовільним потерпілим.

Література: [Баз.: 1, 5, 6, 7, 8, 9-10, 11, 14, 15, 21, 23, 28, 30, 31, 33, 35, 38, 39, 45. Доп.: 6, 11, 12, 13, 14, 15].

Тема 8. Методичні підходи до організації тренінгів постстресового відновлення

Тренінг посттравматичного зростання. Методики діагностики майндфулнесс як риси особистості. Психотерапевтичні програми майнфулнесс підходу Стадії технології відновлення після травми: встановлення безпеки; пам'яті та оплакування; відновлення зв'язків з повсякденним життям. Кризова інтервенція та дебрифінг. Нові терапевтичні техніки. Порядок надання послуг громадянам, які перебувають у важкій життєвій ситуації. Індивідуальна психологічна карта.

Література: [Баз.: 2, 3, 5, 7, 11, 23, 24, 33, 34, 35, 36, 43, 44, 45. Доп.: 10].

Контрольна робота за модулем 1

Екзамен

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ						
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти дослідження кризових ситуацій						
Тема 1. Діагностування особистості: процес, ситуації, діагноз.	13	2	-	-	11	індивідуальні завданн
Тема 2. Кризові стани особистості	13	2	2	-	9	індивідуальні завданн
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	26	4	-	-	20	-
Змістовий модуль 2. Методики емпіричного дослідження особливостей переживання кризових ситуацій						
Тема 3. Особливості проведення клінічного інтерв'ю	13	2	-	-	11	індивідуальні завданн
Тема 4. Діагностика індивідуальних особливостей, як чинників виникнення стресових розладів	13	-	-	-	13	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Психодіагностика стресових розладі	13	-	-	-	13	індивідуальні завданн
Тема 6. Методики діагностики копінг-стратегій	13	-	-	-	13	
Тема 7. Діагностика спрямованості на постстресове відновлення	13	-	-	-	13	індивідуальні завданн
Тема 8. Методичні підходи до організації тренінгів постстресового відновлення	12	-	-	-	12	індивідуальні завданн
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	77	-	-	-	75	-
Підсумкова модульна робота	-	-	-	-	-	письмові завдання
Разом за модуль 1	103	6	2	-	95	-
Екзамен	2	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	105	6	2	-	97	-

Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Діагностика та корекція кризових станів особистості».

Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Поняття про невротичні стани й психози. «Чиказька сімка» за Ф. Александером; ознаки, що дозволяють психологу припустити наявність психосоматичного захворювання.
2. Травма й реакції на травматичні переживання жакливі сновидіння, яскраві спогади, нав'язливі думки про подію
3. Симптоми ПТСР: симптоми повторного травмування подію, симптоми уникнення (витиснення з пам'яті спогадів про подію, відхід від усього, що з ним пов'язане) і симптоми підвищеної збудливості (тривожність, підвищена дратівливість, безсоння)).
4. Психофізіологія травмувального переживання.
5. Стратегії подолання психологічної травми.
6. Психологія тероризму емоційні та фізіологічні реакції на травмувальне переживання.
7. Психофізіологічні особливості травмувального переживання.
8. Поняття «психологічне подолання» (coping). Проблема ефективності психологічного подолання.
9. Стереотипні реакції поведінки заручників, стокгольмський синдром. Програми реабілітації колишніх заручників.
10. Профіль самооцінки посттравматичного стресу.
11. Шкала впливу події (Хоровитць, Вілнер, Алварець, 1979).
12. Використання опитувальників-шкал для оцінки ефективності допомоги при посттравматичному стресовому стані (І. П. Брязгунов, 1997).
13. Неспеціалізовані методики, спрямовані на виявлення ступеня порушення в різних сферах психіки.
14. Особливості психодіагностики ПТСР у дітей та дорослих.
15. Діагностика готовності особистості до роботи в екстремальних умовах.
16. Особливості переживання кризи.
17. Взаємодія особистості та екстремального середовища: стрес, гострі стресові розлади, ПТСР.

18. Психологічні аспекти змін в структурі особистості під впливом стресу. Особливості гострих стресових розладів, ПТСР.
19. Вплив характеру кризової ситуації на особливості стресових розладів.
20. Загальна характеристика життєвих подій, що викликають стресові розлади (втрата близької людини, розлучення, хвороба, втрата роботи, насильство, загроза життю, втрата житла).
21. Специфіка стресових станів в осіб, які втратили роботу.
22. Особливості посттравматичних станів, пов'язаних із хворобою.
23. Розлучення як психологічна проблема, його наслідки у родині. Втрата близької людини. Фази горя. Патологічне горе.
24. Особливості ПТСР в осіб, які перебувають в екстремальних ситуаціях (природні й техногенні катастрофи: землетруси, пожежі, аварії; захоплення заручників, теракти, воєнні дії, змушена міграція тощо).
25. Надзвичайні ситуації й психогенні розлади (Ю. А. Александровський, М. М. Пуховський).
26. Визначення стресу. Методи діагностики ПТСР.
27. Стрес (Г. Сел'є), основні стадії стресу, розвиток уявлень про стрес у психології.
28. Види стресу (фізіологічний, психологічний, інформаційний, емоційний, професійний, стрес життєвих подій, периферичний, церебральний).
29. Екстремальність як особливість стресорів, зовнішні й внутрішні прояви стресу.
30. Характерні ознаки стресової напруги (фізичні, емоційні, поведінкові).
31. Спеціалізовані методи й методики.
32. Структуроване інтерв'ю, його стадії.
33. Діагностичні критерії ПТСР по DSM-IV.
34. Індекс реакцій при ПТСР (Пінус, 1987).
35. Картка обстеження потерпілого.
36. Місисіпський опитувальник для бойового ПТСР.
37. Відпрацювання прийомів «розумної поведінки»; застосування методів саморегуляції (релаксація, аутогенне тренування).
38. Принципи боротьби зі стресом.
39. Методи самопомоги й професійної психологічної допомоги в стресовій ситуації (виклик позитивних емоцій, музикотерапія, лібропсихотерапія, аутогенне тренування, фізичне релаксація й ін.).
40. Комплексна допомога потерпілим в екстремальних ситуаціях, «трикутник допомоги» (медична, соціальна, психологічна).
41. Особливості організації психокорекційної допомоги особам із ПТСР на різних стадіях його розвитку.
42. Специфіка психологічної допомоги фахівцям, які беруть участь у ліквідації екстремальних ситуацій, і мимовільним потерпілим.
43. Організація психологічної допомоги залежно від віку потерпілого.
44. Подолання довгострокових наслідків ПТСР.
45. Загальні принципи побудови й приклади психокорекційних програм для роботи з особами, що мають ПТСР.

46. Теоретичні аспекти дослідження переживання в сучасній психології. Цільова детермінація переживання.
47. Техніка переживання. «Технологічні» виміри та елементарні операції переживання: енергетичні, просторова, тимчасова, генетична, інформаційно-когнітивна парадигми. Проблема внутрішньої структури переживання. Проблема класифікації процесів переживання. Побудова типології «життєвих світів».
48. Методи психокорекції стресових станів і ПТСР у межах майнфуллесс підходу Застосування групових методів.
49. Психодрама. Групи психоаналізу. Гештальтгрупи. Групи сімейної терапії.
50. Групи арттерапії. Групи тілесної і танцювальної терапії. Застосування груп казкотерапії у травмуючих ситуаціях.
51. У який спосіб Ви проводили б контрольований вплив за схемою психологічного експерименту на такі мотиваційні явища післятравматичного досвіду, як:
- а) «жах», б) «гіперзбудження», в) «інтрузія», г) «констрикція»?
52. Розкрийте роль повсякденних понять для опису власних переживань у мові постраждалих з травматичними розладами. Покажіть за допомогою схеми чим повсякденне поняття вирізняється від поняття у діагностиці та терапії травм.
53. За допомогою поняттєвих засобів покажіть, як «розуміють» явище, або його ідентифікують, вирізняють, розпізнають.
54. Поняття «ідентифікувати», «вирізняти», «розпізнавати» допомагають досліднику зрозуміти явища світу ПТСР і перейти від чогось невизначеного до визначеного у психіці постраждалого чи соціальному житті. Що і з чим порівнюють, вирізняють, розпізнають?
55. Розкрийте цільову перспективу найменування складних постратматичних стресових розладів із використанням опорної схеми (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).
56. Розкрийте цільову перспективу досліджень у розпізнаванні дитячих травм із використанням опорної схеми (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).
57. У яких випадках досліднику доводиться здійснювати редукцію «конструкту» до операційного визначення. Покажіть на прикладах розпізнавання ПТСР та технології відновлення.
58. Дайте характеристику теоретичної моделі переживання та усвідомлення життєвих подій як предмета психологічного дослідження за Л. С. Виготським, С. Л. Рубінштейном, Ф. Ю. Василюком (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).
59. Вам необхідно відібрати методики для діагностування у людини ознак ПТСР. Виберіть із збірника психодіагностичних методик ті з них, які відповідають виявам у травмованої людини мотиваційних явищ та явищ із сфери самосвідомості у період травмування та після нього.
- Запишіть їх назви у правому стовпчику таблиці 1.

Таблиця 1

Параметри особистості	Назви психодіагностичних методик
1. мотиваційні явища післятравматичного досвіду	
2. післятравматична втрата зв'язків у сфері самосвідомості	
3. умови перебігу тривалого повторюваного психологічного травмування у поневоленні:	
4. насильство над дітьми:	
Будьте готовими у відповіді на це питання обґрунтувати власні думки викладачу	

Додається:

- 1) матеріал «Параметри особистості»;
 - 2) Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В. Л. Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.;
 - 3) Малогулко Л. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи / Л. Малогулко, Н. Пророк, О. Запорожець. – Київ, 2018. – 208 с.;
60. Порівняйте ознаки, які є у виявах мотиваційних явищ післятравматичного досвіду та у явищах після травматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості: та у змісті вибраної Вами методики. В чому є відмінності? Запишіть їх у таблицю. Дайте відповідь на питання таблиці.

Таблиця 2

Методика « » (написати)

Визначення «психологічної діагностики»	Методика
Що оцінюється?	1. ... 2. ... 3.....
Що вимірюється? Назвіть показники та діапазон значень.	1. ... 2. ... 3.....
Що класифікується?	1. ... 2. ... 3.....
Які психологічні особливості особистості?	1. ... 2. ... 3.....
Які психофізіологічні особливості особистості?	1. ... 2. ... 3.....

Будьте готовими у відповіді на це питання обґрунтувати власні думки викладачу

61. Зрозумійте, із залученням яких факторів психолог може зробити висновок (діагноз) про наявність і перебіг ПТСР, якщо буде користуватись методикою. Для цього порівняйте зміст методики із ознаками висновку (діагнозу) та його рівнів. В чому є відмінності? Зробіть висновки та оформіть їх у вигляді таблиці 3:

Методика: «...» (написати)

У висновку зважено на:	
1) особливості явища;	
2) причини виникнення явища;	
3) колективно-груповий фактор;	
4) фактори культури та влади;	

Будьте готовими у відповіді на це питання обґрунтувати власні думки викладачу.

Додається:

Рівні постановки психосоціального діагнозу:

- 1) симптоматичний або емпіричний діагноз констатує наявність певних особливостей чи симптомів (є діагнозом ненауковим);
- 2) етіологічний діагноз, який враховує наявність не лише певних соціальних, психологічних чи психофізіологічних особливостей, а й причини їх виникнення;
- 3) **типологічний діагноз**, який визначає місце і значення отриманих даних у цілісній картині певної соціальної організованості людини (група, колектив, спільнота) переважно у вигляді психосоціального портрета.
- 4) **соціально-культурно-психологічний або мета системний діагноз**, котрий описує конкретний соціальний об'єкт дослідження в культурно-історичному контексті, а відтак і його життєдіяльність у певному соціумі.

Перелік питань для підготовки до заліку

1. Розкрийте питання теоретичної побудови поняттєвих засобів для проведення діагностики та корекції ПТСР.
2. Проведіть аналіз змісту та обсягу понять: «гострий стрес», «епізодичний гострий стрес», «хронічний стрес». Порівняйте їх обсяг та зміст. В чому відмінності?
3. Проведіть аналіз змісту та обсягу понять: «посттравматичний стресовий розлад у МКХ-10», «гостра стресова реакція», «ПТСР». Порівняйте їх обсяг та зміст. В чому відмінності?
4. Проведіть аналіз змісту та обсягу понять: «порушення адаптації», «посттравматичний стресовий розлад у МКХ-11», «основні симптоми ПТСР (F43.1) за МКХ-11», «ПТСР у DSM-V», «ПТСР у Критеріях дослідницьких доменів». Порівняйте їх обсяг та зміст. В чому відмінності?
5. Порівняйте концепцію загального адаптаційного синдрому Г.Сельє з популярними концепціями стресу та дотичних до нього понять теорії комплексів К. Г. Юнга, модель Х. Вольфа, стимульні моделі стресу, транзактну модель стресу та копінгу Р. Лазаруса. Зробіть висновки щодо їх пояснювального потенціалу. Які з цих знань зведено у концепти, корисні сучасному досліднику?
6. Розкрийте питання механізмів психологічного захисту, їх класифікації. Порівняйте їх обсяг та зміст понять у класифікації. В чому відмінності?

7. Дайте характеристику стратегій подолання ПТСР у контексті індивідуальних властивостей особистості. Які з цих знань зведено у концепти, корисні сучасному досліднику?
8. Порівняйте обсяг та зміст понять, які характеризують подолання стресу: «диспозиційний підхід», «репресивний та сенситизуючий стилі подолання стресу», «ситуаційний підхід до подолання стресу», «COPE підхід», «інтегративний підхід» Розкрийте в чому відмінності?
9. Порівняйте обсяг та зміст понять класифікації, що характеризують копінг-стратегії: «проблемно-фокусовані / емоційно-фокусовані копінг-стратегії», «когнітивні / поведінкові / емоційні копінг-стратегії», «ефективні \ неефективні копінг-стратегії», Розкрийте в чому відмінності?
10. Розкрийте питання як копінг-стратегії еступенем контролю за ситуацією. Чим це корисно сучасному досліднику?
11. Дайте характеристику післятравматичному відновленню та стрес-управлінню. Які з цих знань зведено у концепти, корисні сучасному досліднику?
12. Розкрийте зміст поняття «посттравматичне зростання». Чи може бути використано «Опитувальник посттравматичного зростання» для діагностики явища «постстресового зростання? Обґрунтуйте відповідь.
13. Що означають наступні поняття: «фасилітація посттравматичного зростання М. Селігман», «релігійність як передумова посттравматичного зростання», «прийняття ситуації», «позитивний рефреймінг»? Побудуйте з них розповідь про корекційний процес.
14. Дайте поради щодо постстресового відновлення учасників бойових дій. Доведіть їх обґрунтованість.
15. Розкрийте дослідницькі проблеми стресостійкості.
16. Дайте характеристику стилів стресостійкості. Обґрунтуйте її положення.
17. Розкрийте особливості та етапи проведення клінічного інтерв'ю.
18. Розкрийте п'ять кроків моделі консультативного інтерв'ю та порівняйте їх з структурно-діагностичним інтерв'ю.
19. Розкрийте проблему індивідуальних особливостей у виникненні стресових розладів та їх діагностики.
20. Чи відносяться наступні діагностичні методики до таких, що розкривають індивідуальні особливості виникнення стресових розладів? Які з них не придатні до цього? Обґрунтуйте стосовно кожної: ММРІ, СМДО, контентні шкали Уїгінса та додаткові (кластерні) шкали. Міннесотський багатопрофільний особистісний опитувальник. Міні-мульти (В.Зайцев, 1981). ММРІ-2. СМДО. Контентні шкали Уїгінса. 8 колірний (скорочений) варіант тесту Люшера. Багатоколірний тест Люшера. Розрахунок коефіцієнта сумарного відхилення від аутогенної норми. Колірний тест відносин (Е. Бажин, О. Еткінд, 1985). Непараметрична соціометрія методом колірних виборів. Тест колірних пірамід.
21. Дайте характеристику методик призначених для психодіагностики стресових розладів. Які не придатні до цього? Обґрунтуйте. Список

методик: Шкала диференціальних емоцій. Самопочуття. Активність. Настрій. Опитувальник симптомів ПТСР PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5). Перелік життєвих подій (LEC-5 інтерв'ю). Міссісіпська шкала для бойового ПТСР (за DSM-III). Irfkf jwiyrb dgk bde nhfdvfnbxujj gjlii (Impact of Event Scale/ IES-R). Госпітальна шкала тривоги і депресії (HADS). Госпітальна шкала тривоги і депресії (HADS). Шкала депресії Гамільтона (HAM-D). Методика визначення стресостійкості та соціальної адаптації Т.Холмса і Р.Паге (Social Readjustment Rating Scale, SRRS). Шкала тривоги Гамільтона (HAM-A).

22. Розкрийте зміст тренінгу посттравматичного зростання. Дайте характеристику ключових тем тренінгу. З ким проводиться тренінг виберіть самостійно.
23. Розкрийте вікові особливості переосмислення сенсу життя. Сфери переосмислення сенсу життя.
24. З ким із постраждалих не проводиться тренінг посттравматичного зростання: особами, які зазнали фізичної та психологічної травми, людьми із ампутованими кінцівками, з онкохворими.
25. Розкрийте призначення та зміст методик діагностики спроможності особистості усвідомлювати поточний момент.
26. Розкрийте психотерапевтичні програми розвитку здатності до усвідомлення (Mindfulness).
27. Дайте характеристику методик: Майндфулнесс базоване зниження стресу (MBSR). Майндфулнесс базована когнітивна терапія (МВСТ). Терапія прийняття та відповідальності (АСТ). Терапія прийняття та відповідальності (АСТ). Діалектична поведінкова терапія (DBT). Прийоми поведінки в стресових ситуаціях. Деактивація внутрішньої напруги (МДТ). Узагальнення технік Хакомі терапії. Майндфулнесс-релаксація. Модель внутрішньосімейних систем (IFS).

7. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчанні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто

навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

8. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, завдання, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, дослідницькі завдання, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань на матеріалі власних спостережень.

9. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

10. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: екзамен

Модуль 1 (розподіл балів)											
Поточний контроль та самостійна робота								Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	35	T.T. 1-10	30	100
-	5	-	-	-	-	-	-				

Примітка: за виконання індивідуальних завдань творчого характеру здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 5 балів. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види індивідуальних завдань творчого характеру та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю С4 Психологія (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Поточний контроль

проводиться на семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти з конкретної теми чи її питань, завдань, у тому числі, самостійно опрацьованого навчального матеріалу.

Критеріям поточного оцінювання знань здобувача на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

Отримані бали	Повнота і правильність відповіді	Обізнаність та здатність здобувача використати дії з поняттями у ситуаціях майбутньої професійної діяльності / Висновок щодо знань та їх засвоєння
5 балів	Відповідь на завдання надана в повному обсязі, правильна, як щодо <i>знання</i> понять, так і щодо можливих <i>дій</i> з ними.	Здобувач <i>знає</i> та може <i>використати</i> поняття повною мірою у розумових чи предметно-практичних <i>діях</i> щодо <i>широкого</i> діапазону ситуацій майбутньої професійної діяльності. <i>Діє</i> логічно з поняттями і робить це комплексно, чи привносить нове, творчо. Це свідчить, що знання є – знаннями-трансформаціями , – засвоєння навчального матеріалу комплексним і творчим у <i>широкому</i> діапазоні ситуацій чи практичних дій майбутньої професійної діяльності.
4 бали	Відповідь на завдання надана, правильна щодо <i>знання</i> понять межі яких окреслено повно та часткова, неповна, щодо можливих <i>дій</i> з ними, допущені окремі несуттєві неточності чи незначні помилки	Здобувач <i>знає</i> поняття повною мірою та може <i>використати</i> їх у розумових і предметно-практичних діях лише щодо частини ситуацій майбутньої професійної діяльності. Внутрішня інформаційна гнучкість дозволяє виявляти окремі <i>елементи</i> творчості, водночас, у <i>діях</i> з поняттями допущені незначні помилки у неширокому діапазоні ситуацій. Це свідчить про – знання-уміння – в певному колі ситуацій майбутньої професійної діяльності. Навчальний матеріал засвоєно на рівні умінь чи умілих дій.
3 бали	Відповідь на завдання надана правильна, щодо <i>знання</i> понять, межі яких повно найменуються, проте, недостатня, неповна, щодо <i>дій</i> з ними, допущені значні помилки, чи не	Здобувач може назвати поняття та знає повне їх коло, проте, лише інколи, недостатньо, може <i>використати</i> ці поняття у <i>діях</i> , розумових чи предметно-практичних щодо необхідних ситуацій майбутньої професійної діяльності. Це свідчить, що знання є – знаннями-копіями чи знанням-картинкою . Засвоєння навчального матеріалу на рівні копіювання чи репродуктивного використання знань і навичок.

	може діяти з поняттями	
2 бали	Відповідь на завдання надана неправильна, недостатня, допущені значні помилки щодо знання необхідних понять, обізнаність щодо яких є у вигляді відокремлених фрагментів	Здобувач не знає і не може використати поняття у розумових і предметно-практичних діях. Це свідчить про знання-знайомства , засвоєння навчального матеріалу лише на рівні ознайомлення.
1 бал	Відповідь на завдання надана неправильна недостатня, навіть, щодо знання необхідних понять	Здобувач не знає і не може використати поняття у розумових і предметно-практичних діях, вгадує рішення в завданнях, які розв'язуються. Це свідчить про знання-впізнання , засвоєння навчального матеріалу на рівні впізнання.
0 балів	завдання не виконане	

Викладачем оцінюється:

1) **правильність і повнота**, з якою здобувачу вдалося **підібрати поняття**, тобто, знання змісту та обсягу понять, щоб розкрити тему, питання, завдання;

2) **правильність і повнота використання дії з поняттями** чи отриманих знань, оперування поняттями щодо конкретних ситуацій майбутньої професійної діяльності психолога, належні мисленнєві дії, як це передбачено діяльністю.

Вищезазначені критерії оцінювання, передбачають перехід від знань до дій здобувача: спроможності мисленнєво діяти приймати рішення, розв'язувати завдання в межах теми чи питання за вимогами конкретних ситуацій майбутньої професійної діяльності та за її нормами.

В цьому процесі виявляється **якість** знань здобувача через їх дієвість, зокрема:

- цілісність знань та дій, їх поняттєвість, концептуальність;
- логічна послідовність знань та дій, вміння формулювати висновки виходячи з фактів;
- системність у знаннях і діях, зокрема, усвідомлення «чорної скриньки» та її конкретного вияву;

- практична дієвість знань;
- самостійність виконання, гнучкість, міра оновлення знань, їх міцність;
- акуратність оформлення у письмовій роботі.

Під час виконанні завдань оцінюється вміння правильно визначати та аналізувати явища психіки, надавати практичні рекомендації та підбирати тактики психологічного впливу; форми та методи психологічної підготовки, вміння їх застосовувати на практиці.

Розвиваються наступні конкретні спроможності здобувача:

1.	узагальнювати та згортати знання
2.	переходити від понять-назв до предметно-практичних дій з поняттями в широкому діапазоні професійних ситуацій
3.	вмотивованість до пізнання
4.	здатність до саморегуляції розумової діяльності

Підсумкова модульна робота

є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення письмової контрольної роботи у межах модулю 1 дисципліни.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища психіки та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи

Підсумкова модульна робота для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів. Вага одного правильно вирішеного тестового завдання становить від 1 до 10 бали, залежно від складності. Максимальна кількість балів за правильне розв'язання усіх завдань становить 30 балів. За виконання трьох завдань окремо оцінюються кожне за десятибальною шкалою та знаходиться їх середнє арифметичне:

- 10 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, як щодо *знання* понять, так і щодо можливих *дій* з ними..
- 8 бала – завдання виконане вірно щодо *знання* понять, допущені незначні помилки щодо можливих *дій* з ними.
- 6 бали – завдання виконане в цілому вірно щодо *знання* понять, допущені помилки щодо можливих *дій* з поняттями, з якими не можуть діяти.
- 4 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки щодо *знання* понять.
- 2 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів щодо *знання* понять.
- 0 балів – завдання не виконане.

При розв'язанні завдання оцінюється здатність здобувача зайняти критичну позицію щодо проблемної ситуації (до 2 балів), чіткість та лаконічність відповіді (до 1 бала) та творчий підхід (до 2 балів).

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання дисципліни. Здійснюється шляхом складання здобувачами за результатами вивчення дисципліни – екзамену. Кожен варіант підсумкового контролю складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 60 балів):

30 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлених завдань;

20-30 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

9-19 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

9-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи

Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з

іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань

Здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно випливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної недоброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет

дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

11. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки магістра в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Безпека і здоров'я на роботі у воєнний та післявоєнний час. Досвід України в умовах російської агресії: Державна служба України з питань праці, березень 2023. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_856143.pdf (дата звернення: 26.08.2025).
2. Бойчук Ю. Д. Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія Харків : Оригінал, 2018. 724 с.
3. Бриндіков Ю. Л. Реабілітація військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи: монографія Хмельницький, 2018. 388 с.
4. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
5. Горбунова В. В., Карачевський А.Б., Климчук В.О., Нетлюх Г.С., Романчук О.І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп : навчальний посібник. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016.
6. Гордієнко-Митрофанова І. Позитивна психотерапія: :практики розвитку усвідомленої стресостійкості навч. посіб. Київ, 2022. 221 с.
7. Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2022 р. № 1338. URL: [http:// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text) (дата звернення: 28.08.2025).
8. Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях . Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
9. Євдокімова О.О., Кобилко Н.А. Психодіагностичні матеріали. В допомогу психологу поліції : методичний посібник. Частина 1. Харків : Факт, 2023. 136 с.
10. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : навч.-методичний посібник. К., 2023. 124 с.
11. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати: методичні рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 48 с.
12. Климчук В. О. Психологія посттравматичного зростання : монографія Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с.
13. Клінічна настанова «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації». : наказ Міністерства охорони

здоров'я України від 19 липня 2024 року № 1265 URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovyj-rozlad> (дата звернення: 24.09.2025).

14. Клочков В. Збірник стандартів психологічної підготовки у Збройних Силах України: метод. посіб. К.: НДЦ ГП ЗС України, 2023. 337 с.
15. Кокур О. М. Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій : метод. посіб. Київ-Одеса : Фенікс, 2022. 128 с.
16. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: метод. посібн. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170 с.
17. Кокур О. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки : Методичний посібник К.: НДЦ ГП ЗС України, 2020. 70 с.
18. Кокур О. М., Мороз В. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Психологічна профілактика психотравматизації військовослужбовців Збройних Сил України : метод. посіб. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2021. 301 с.
19. Кокур О. М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: метод. посібн.. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.
20. Кокур О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник : практич. посіб. : Ін-т психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ, : 2023. 25 с.
21. Кокур О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О Теоретичні основи посттравматичного зростання військовослужбовців – учасників бойових дій: метод. посіб. Київ : ТОВ «7БЦ», 2023. 148 с.
22. Колесніченко О. С. Засади бойової психологічної травматизації військовослужбовців : монографія. Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. 488 с.
23. Колесніченко О. С., Мацегора Я.В., Приходько І.І. Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності : посібн. Х. : НА НГУ, 2018. 40 с.
24. Комар З. Психологічна стійкість воїна. К., 2017. 184 с.
25. Лемак М. В. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник. Ужгород: 2012. 616 с.
26. Малогулко Л. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи: навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с.
27. Малхазов О. Р. Розвиток емоційної стійкості осіб, що переживають наслідки травматичних подій : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 215 с.
28. Мамедов Р.Ч., Немінський І.В. Організація психологічної підготовки у Збройних Силах України : навч.-метод. посіб. Київ: НДЦ ГП ЗС України, 2023. 345 с.
29. Мороз В.М., Скрипкін О.Г. Керівні психологічні техніки: посібник для командира роти (взводу) К.: НДЦ ГП ЗС України, 2020. 72 с.

30. Москальова А. С. Саморегуляція як чинник попередження професійних криз особистості. К., 2019. 60 с.
31. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію. Львів: Видавництво Українського католицького університету: Свічадо, 2015. 120 с.
32. Осьодло В Теорія і практика психологічної допомоги та реабілітації: підручник. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2020. 484 с.
33. Охорона психічного здоров'я в умовах війни К. : Наш формат, 2017. 1068 с.
34. Перелік валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги : наказ МОЗ України «Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню» від 13.12.2024 № 2118 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text> (дата звернення: 13.09.2025).
35. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : наказ Міністерство соціальної політики України № 912 від 10.09.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15/conv#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
36. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій : наказ МВС України № 747 від 31.08.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17/card6#Public> (дата звернення: 25.09.2025).
37. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій : наказ МВС України № 747 від 31.08.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17/card6#Public> (дата звернення: 25.09.2025).
38. Про затвердження Стандарту психологічної діагностики та форм документів з організації психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності : наказ Міністерство соціальної політики України № 810 від 01.06.2018 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0723-18/conv#Text> (дата звернення: 13.09.2025).
39. Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню : наказ МОЗ України від 13.12.2024 № 2118 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text> (дата звернення: 13.09.2025).
40. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025р. №12030 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=30094 дата звернення: (25.09.2025).
41. Психологічна допомога учасникам АТО та їх сім'ям : монографія Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 260 с.
42. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій : адаптивність до стресу та психологічне забезпечення: науково-практичний посібник. Київ: КНТ,

2024. 711 с.
43. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / перекл. з англійської; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька.. Львів: вид-во Українського католицького університету, 2014. 112 с.
 44. Сміт П. Діти та війна!: навчання технік зцілення: посібник К. 2016. 95 с.
 45. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя: монографія Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с.
 46. Титаренко Т. М., Дворник М. С., Климчук В. О. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
 47. Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації охорони здоров'я» : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 липня 2024 року № 1265 URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovuj-rozlad> (дата звернення: (24.09.2025)).
 48. Штифурак В.С., Шпортун О.М. Феноменологія, практика та корекція психологічного здоров'я особистості: монографія 2019, 331с.

Допоміжна література

1. Коваль М. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану: навчальний посібник. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 308 с.
2. Максименко С.Д., Руденко Я.В., Кушнерьова А.М., Невмержицький В.М.. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с.
3. Особливості організації та проведення заходів психологічного забезпечення у військових частинах (підрозділах) Повітряних сил Збройних Сил України Методичні рекомендації. Вінниця:, 2017. 139с.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запровадження адміністративної та кримінальної відповідальності за надання психологічної допомоги особами, які не мають такого права та поширення недостовірної інформації про наявність у особи медичної освіти або лікарської спеціальності, права надавати психологічну допомогу : проект закону України № 9434 від 03.09.2025 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42174> (дата звернення: 25.09.2025).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо системи охорони психічного здоров'я та послуг у сфері психічного здоров'я : проект закону України № 9433 від 03.09.2025 р. URL:

Інформаційні ресурси

1. Державний експертний центр МОЗ України URL: <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovyj-rozlad/> pdf (дата звернення: 26.09. 2025).
2. Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету URL: <https://ipz.ucu.edu.ua/inforesursy/inforesursy-problemy/travma/> pdf (дата звернення: 26.09. 2025).
3. The PTSD Checklist for DSM-5 : National Center for PTSD. URL: <https://www.ptsd.va.gov/>(дата звернення: 26.09. 2025).
4. The Clinician-Administered PTSD Scale for DSM-5 (CAPS-5) National Center for PTSD. URL: : <https://www.ptsd.va.gov/> (дата звернення: 26.09. 2025).
5. Psychosomatic Medicine and General Practice.. URL:: <https://e-medjournal.com/index.php/psp> (дата звернення: 26.09. 2025).
6. Перелік міжнародних організацій та спільнот, стандарти та програми яких визнаються належними. для сертифікації у сфері психологічної допомоги / Додаток до Порядку надання психологічної допомог // Проект наказу Міністерства охорони здоров'я України – Київ, 2022. – С. 11.
7. ГО «Асоціація в Україні фахове об'єднання зі спеціальної травма терапії» URL::: <https://emdr.com.ua/emdr/> (дата звернення: 26.09. 2025).
8. N. C.Andreasen Post Traumatic Stress Disorder, in Comprehensive Textbook of Psychiatry, 4th ed., H.I.Kaplan snr B.J. Sadock (Baltimore: Willams &Wilkins,1985), 918 – 924 URL: [Nancy C. Andreasen](#),
9. What is post-traumatic stress disorder? URL::: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3182007/>
10. Психологія здоров'я Health Psychology URL::: <https://www.youtube.com/@healthpsychology7961> (дата звернення: 26.09. 2025).
11. An official website of the United States government/ National Library of Medicine / National Centers for Biotechnology Information (Офіційний сайт уряду США / Національна медична бібліотека / Національні центри біотехнологічної інформації) URL::: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3998989/> ↵ (дата звернення: 26.09. 2025).

Розробник:

професор кафедри психології
діяльності в особливих умовах
доктор психологічних наук, професор

Геннадій ГРИБЕНЮК

Зміст

1. Загальна інформація про дисципліну	2
Анотація дисципліни.....	2
Інформація про науково-педагогічного працівника.....	2
Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни	3
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	4
3. Опис навчальної дисципліни	5
4. Передумови для вивчення дисципліни	5
5. Результати навчання та компетентності з дисципліни	6
6. Програма навчальної дисципліни	7
Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)	9
Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань) ..	10
Перелік питань для підготовки до заліку.....	14
7. Форми та методи навчання і викладання	16
8. Засоби оцінювання.....	17
9. Критерії оцінювання.....	17
10. Форми поточного та підсумкового контролю	17
Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: екзамен.....	17
Поточний контроль.....	18
Критеріям поточного оцінювання знань здобувача на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:	18
Підсумкова модульна робота.....	20
Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи.....	20
Підсумковий контроль	21
Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 60 балів):	21
Оцінювання самостійної роботи.....	21
Оцінювання індивідуальних завдань.....	22
11. Рекомендовані джерела інформації	24
Нормативні документи.....	24
Базова література	25
Допоміжна література	28
Інформаційні ресурси.....	29